

آنچه از دل برآید

خانواده، به‌عنوان یک کانون مهم، در دوران رشد، به‌ویژه نوجوانی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نوع روابط موجود در خانواده، شیوه‌های تربیتی والدین، شرایط و امکانات اقتصادی و فرهنگی خانواده، ویژگی‌های نوجوانی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند. به‌طوری‌که نوجوان‌ها، براساس تفاوت‌های خانوادگی، ویژگی‌های بسیار متفاوتی دارند. شیوه‌سازی آن‌ها با تغییرات حاصل از بلوغ و نیز طول زمان نوجوانی و ورود به مرحله‌ی بزرگسالی در خانواده‌ها متفاوت است. در خانواده‌هایی که شرایط مناسبی برای این دوره‌ی بحرانی مهیا می‌کنند، فرزندان با ایمنی بیشتری این برهه را می‌گذرانند، مشکلات نوجوانی کمتری را شاهدند و سریع‌تر از بقیه به پختگی و کمال فکری، عاطفی و اجتماعی می‌رسند. در حالی‌که در خانواده‌های نابسامان، خانواده‌های زیاد سخت‌گیر یا آسان‌گیر، دشواری‌های دوران بلوغ بیشتر است و غالباً رسیدن به هویت کامل فکری، عاطفی و اجتماعی با تأخیر صورت می‌گیرد.

زهرا چهاردولی^۱، طیبه مرادی فریسا^۲ و طیبه ثمری^۳

مراحل اجرای تجربه

بی‌شک یکی از مشکلات انسان‌ها در قرن حاضر، نداشتن ارتباط صحیح با هم است. از آنجا که دوره‌ی متوسطه‌ی اول برای دانش‌آموزان دختر از مهم‌ترین دوره‌های تحصیلی است، ما بر آن شدیم گامی، هر چند کوچک، برای هموار کردن این مرحله‌ی صعود دانش‌آموزان برداریم تا بتوانیم برای مراحل بعدی زندگی‌شان، با همراهی مستمر اولیا و فرزندان‌شان، راهی هموار پیش روی‌شان قرار دهیم. پس یک طرح آزمایشی را در آموزشگاه شروع کردیم. مدرسه «نمونه دولتی فروغ» که ما در آن تدریس می‌کنیم، در ناحیه‌ی یک همدان واقع شده است، ترکیبی از دانش‌آموزان شهری و روستایی دارد؛ خانواده‌هایی با فرهنگ‌های بسیار متفاوت. بارها در انشاهای دانش‌آموزان خوانده و شنیده

بودیم که والدین آن‌ها به فرزندانشان توجهی ندارند یا بیش از حد مراقب رفتار آن‌ها هستند. بنابراین، با مشورت مدیر، مطالعه‌ی کتاب‌های روان‌شناسی و خواندن مجلات مرتبط، برای رفع مشکل اقدام کردیم. از آنجا که سخنرانی یک صاحب‌نظر و گوش دادن اولیا به حرف‌های او سوژه‌ی تکراری همه‌ی کلاس‌های آموزش خانواده بود، سعی کردیم شیوه‌ای نو تعریف کنیم. با مشورت خود دانش‌آموزان، قرار شد صحبت‌های آنان به شکلی متفاوت به اولیا گفته شود.

به این ترتیب:

هر دانش‌آموز صحبت‌های خود را که شامل انتظاراتش از اولیا یا تشکر بود، روی برگه‌هایی، به‌صورت تایپ شده، در اختیار ما قرار داد، زیرا بعضی دوست نداشتند اولیا از روی دست‌خطشان آن‌ها را بشناسند. در یک فرصت مناسب، روزی را تعیین و اولیا را به مدرسه دعوت کردیم. هر دانش‌آموز، قبل از خروج از مدرسه، با

نوشتن نام و نام خانوادگی خود روی یک برگه، و چسباندن آن روی صندلی، محل نشستن ولی خود را مشخص کرد. روی در کلاس هم نوشته بودیم: «به کلاس ناگفته‌های فرزندان خوش آمدید.» این جلسه چند فرقی اساسی با جلسات دیگر مدرسه داشت. یکی اینکه روز آن با مشورت دانش‌آموزان تعیین شد و دوم اینکه همه‌ی اولیا در کلاس حضور داشتند و این بسیار قابل توجه بود.

۱. مدیر مدرسه‌ی متوسطه اول فروغ، همدان
 ۲. معاون آموزشی مدرسه‌ی متوسطه اول فروغ، همدان
 ۳. دبیرادبیات، همدان

وجود اختلاف بین
والدین و تعارض در
شیوه‌های تربیتی
فضای ارتباط را
نامساعد می‌سازد

بعد از گذشت دو ماه شاهد بهبود رابطه تعدادی از دانش‌آموزان با والدینشان بودیم. همین‌طور بهبود ارتباط اولیا با خودمان. این اقدام تجربه ارزشمندی بود برای مدیر آموزشگاه و دبیر ادبیات، که مهارتی را در قالب کلاس و درس به دانش‌آموزان آموختیم.

برای ایجاد رابطه‌ای مناسب بین والدین و نوجوانان، ایجاد فضای خانوادگی سالم کاملاً ضروری است. پدر و مادر باید خودشان سلامت عاطفی، شخصیتی و رفتاری و ارتباط منطقی مناسب با یکدیگر داشته باشند، شیوه‌های تربیتی مناسبی انتخاب کنند و برخوردها و رفتارهایشان را براساس یک شیوه تربیتی مشترک طرح‌ریزی کنند.

وجود اختلاف بین والدین و تعارض در شیوه‌های تربیتی فضای ارتباط را نامساعد می‌سازد.

ایجاد ارتباط مفید، در بستری از آرامش و آسایش خانوادگی و توانایی اعضای خانواده در حل مسائل به شیوه منطقی و ... میسر خواهد بود.

زمانی که والدین سعی می‌کنند فرزندان نوجوان خود را با ملاک‌ها و معیارهای شخصی خود، که در اغلب موارد از شرایط تربیتی شخص خودشان و خواسته‌ها و تمایلات دوران نوجوانی‌شان برگرفته است، موافق کنند، با عناد و سرکشی نوجوان مواجه خواهند شد. این برخوردها، تفاهم و همدلی بین والدین و نوجوان را مخدوش خواهد ساخت و نوجوان فاصله عمیقی را بین خواسته‌های خود و والدین احساس خواهد کرد.

ما به نتایج ارزشمندی دست یافتیم که نشان از بهبود ارتباط والدین و فرزندان‌شان بود. پیشنهاد می‌کنیم در مدرسه‌هایی که مشاور ندارند، از این طرح استفاده شود.

منابع مورد استفاده برای اجرای برنامه و تولید بروشورها

۱. احمدی، احمد؛ محمدرضا شرفی؛ حسین محمودیان؛ سهیلا خوشبین. «دانش خانواده» (۱۳۸۸). سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تهران.
۲. آقازاده، محرم. ترجمه منوچهر فضلی‌خانی و محمدرضا شرفی. «بلوغ و نوجوانی، راهنمای معلم ویژه دوره راهنمایی تحصیلی» (۱۳۸۲). منادی تربیت تهران.
۳. تازنمای نبیان.
۴. شرفی، محمدرضا. «دنیای نوجوان» (۱۳۸۷). منادی تربیت. تهران.

به هر یک از اولیا، در ورود، یک برگه تحویل داده شد و هر کس جای فرزندش نشست. لازم بود قبل از هر کاری، هدف جلسه گفته شود. در مورد ارتباط درست و صمیمی با فرزند، در چند کلمه صحبت کردیم و متذکر شدیم می‌خواهیم گامی مثبت در این‌باره برداریم تا زمینه خانواده‌ای سالم را فراهم کنیم.

خواستیم هر کس برگه خود را با صدای بلند برای بقیه بخواند همه با دقت گوش می‌دادند، چون هر یک احساس می‌کرد شاید نکاتی که خوانده می‌شود، حرف‌های فرزند خودش باشد. بعد از خواندن آخرین برگه، سکوتی بر کلاس حکم فرما شد. شاید در ذهن همه این سؤال به وجود آمده بود که آیا می‌توانم ارتباط را بهبود ببخشم؟ به هر نفر یک دقیقه وقت برای اظهار نظر دادیم و همه صحبت کردند.

در آخر، آن‌ها نیز انتظارات خود را نوشتند و تحویل ما دادند. قبل از رفتنشان، بروشورهایی به آن‌ها دادیم.

حالا نوبت ما بود. نوشته‌های اولیا را بی‌کم‌وکاست برای دانش‌آموزان خواندیم و به آن‌ها هم بروشورهایی دادیم.

